

Nr. 2887/C/2818/III-5/2015

CONCLUZII

formulate de procuror în cauza nr.4039/1/2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție având ca obiect rezolvarea de principiu a chestiunii de drept dacă întreprinderea individuală, persoană juridică fără personalitate juridică, poate fi subiect activ al unei infracțiuni săvârșite în realizarea obiectului de activitate

În urma analizei de admisibilitate a sesizării, efectuate în temeiul art.475 din Codul de procedură penală, rezultă că instanța care a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție este Curtea de Apel București – Secția I penală, investită cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, cauza se află în cursul judecății, problema de drept a cărei dezlegare se solicită nu a mai fost supusă examenului instanței supreme, nestatuându-se asupra ei printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, iar de lămurirea respectivei chestiuni de drept depinde soluționarea pe fond a cauzei în care a fost invocată.

În consecință, se constată îndeplinirea condițiilor formale de admisibilitate a sesizării.

I. Situația juridică premisă care a generat necesitatea rezolvării chestiunii de drept.

Tribunalul Teleorman, Secția penală, prin sentința penală nr.29 din 10 aprilie 2015, a condamnat pe inculpații N.S.-B. și N.G.-D. la câte 2 ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.18¹ alin.1 din Legea nr.78/2000 cu aplicarea art.5 din Codul penal, iar pe inculpata persoană juridică *Întreprinderea Individuală N.S.-B la pedeapsa amenzii de 45.000 lei (150 zile amendă x 300 lei zi – amendă)* pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.48 din Codul penal raportat la art.18¹ alin.1 din Legea nr.78/2000 cu aplicarea art.5 din Codul penal.

În actul de sesizare s-a reținut, în privința *Întreprinderii Individuale N.S.-B.*, că în perioada aprilie – iunie 2013 a întreprins acte de complicitate materială în raport de fapta inculpatului N.S.-B de a folosi documente false și a obține pe nedrept fonduri europene, faptă consumată în luna iunie 2013, în sensul că prin reprezentantul legal, inculpatul N.S.-B., în perioada de referință, a asigurat corespondența cu Agenția, a încheiat cu aceasta un contract de finanțare la data de 29 mai 2013 și a pus la dispoziție contul *Întreprinderii*, unde în luna iulie 2013 a fost virată suma de 85.334 lei.

Împotriva acestei hotărâri au formulat apel inculpații, iar la termenul din 18 septembrie 2015 procurorul a solicitat instanței de control judiciar sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru a statua *dacă întreprinderea individuală persoană juridică, fără personalitate juridică, poate fi subiect activ al infracțiunilor săvârșite în realizarea obiectului de activitate.*

În motivarea cererii au fost invocate două decizii pronunțate de Curtea de Apel București în care s-au pronunțat soluții diferite ale problemei de drept supuse dezlegării.

Astfel, prin decizia nr.685/A din 1 mai 2015 pronunțată de Curtea de Apel București – Secția I penală în dosarul nr.3087/87/2014, *Întreprinderea Individuală C.D.A.* a fost condamnată definitiv pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.26 din Codul penal anterior

raportat la art.18¹ din Legea nr.78/2000, în considerentele acestei hotărâri reținându-se că un element ce agravează fapta săvârșită îl reprezintă faptul că *inculpata Întreprinderea Individuală a fost creată special pentru desfășurarea activității infracționale de către persoana juridică, fiind mijlocul prin care aceasta a putut obține fraudulos respectiva sumă de bani de la bugetul general al Uniunii Europene.*

Dimpotrivă, prin decizia nr.857/A din 5 iunie 2015 pronunțată de Curtea de Apel București – Secția a II-a penală în dosarul nr.3475/87/2014, s-a dispus încetarea procesului penal față de Întreprinderea Individuală NN.V.-A. pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.48 din Codul penal raportat la art.18¹ din Legea nr.78/2000, *ca urmare a lipsei de personalitate juridică a Întreprinderii Individuale.*

În opinia procurorului, Întreprinderea Individuală este persoană juridică cu capacitate de exercițiu în sensul dispozițiilor din Codul civil și poate fi subiect activ al infracțiunii prevăzute de art.18¹ din Legea nr.78/2000, o concluzie contrară presupunând acceptarea ideii că legiuitorul a prevăzut dispoziții care să permită sustragerea de la răspundere penală a unor entități – persoane juridice, constituite doar în scop infracțional.

Referitor la fondul cererii de sesizare, *Curtea de apel București apreciază că întreprinderea individuală, persoană juridică fără personalitate juridică, poate fi subiect activ al unei infracțiuni săvârșite în realizarea obiectului de activitate, întrucât legea penală nu face nicio distincție, textul referindu-se generic la răspunderea penală a persoanei juridice, fără a exclude persoana juridică fără personalitate juridică.*

În acest sens sunt invocate dispozițiile art.188 și art.209 din Codul civil, precum și Ordonanța de Urgență nr.44 din 16 aprilie 2008 privind desfășurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale și întreprinderile familiale, susținându-se că din interpretarea coroborată a acestor texte de lege rezultă că întreprinderea individuală are capacitate de exercițiu,

drepturi și obligații, prin urmare și răspundere cu privire la faptele săvârșite în realizarea obiectului de activitate.

În concluzie, instanța consideră că nu există niciun temei legal pentru a se considera că lipsa personalității juridice are drept consecință lipsa răspunderii penale a persoanei juridice.

II. Dispoziții legale supuse interpretării.

Art.135 alin.1 și 3 din Codul penal. Condițiile răspunderii penale a persoanei juridice.

(1). Persoana juridică, cu excepția statului și a autorităților publice, răspunde penal pentru infracțiunile săvârșite în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice.

(3). Răspunderea penală a persoanei juridice nu exclude răspunderea penală a persoanei fizice care a contribuit la săvârșirea aceleiași fapte.

Art.18¹ din Legea nr.78/2000 cu modificările și completările ulterioare, pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție.

(1). Folosirea sau prezentarea cu rea-credință de documente ori declarații false, inexacte sau incomplete, dacă fapta are ca rezultat obținerea pe nedrept de fonduri din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea unor drepturi.

Art.2 lit.g din Ordonanța de Urgență nr.44/2008 privind desfășurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale și întreprinderile familiale.

În sensul prezentei ordonanțe de urgență, termenii și expresiile de mai jos au următoarele semnificații :

g). întreprindere individuală – întreprindere economică, fără personalitate juridică, organizată de un întreprinzător persoană fizică.

Art.7 din Ordonanța de Urgență nr.44/2008

(1). Persoanele fizice prevăzute la art.4 lit.a și b (ca întreprinzători titulari ai unei întreprinderi individuale) au obligația să solicite înregistrarea în registrul comerțului și autorizarea funcționării, înainte de începerea activității economice.

Art.26 din Ordonanța de Urgență nr.44/2008

Persoana fizică titulară a întreprinderii individuale răspunde pentru obligațiile sale cu patrimoniul de afecțiune, dacă acesta a fost constituit și, în completare, cu întreg patrimoniul, iar în caz de insolvență, va fi supusă procedurii simplificate prevăzute de Legea nr.85/2006, cu modificările ulterioare

Art.188 din Codul civil. Calitatea de persoană juridică.

Sunt persoane juridice entitățile prevăzute de lege, precum și orice alte organizații legal înființate care, deși nu sunt declarate de lege persoane juridice, îndeplinesc toate condițiile prevăzute la art.187.

Art.209 alin.1 și 2 din Codul civil. Data dobândirii capacității de exercițiu.

(1). Persoana juridică își exercită drepturile și își îndeplinește obligațiile prin organele sale de administrare, de la data constituirii lor.

(2). Au calitatea de organe de administrare, în sensul alin.1, persoanele fizice sau persoanele juridice care, prin lege, actul de constituire sau statut, sunt desemnate să acționeze, în raporturile cu terții, individual sau colectiv, în numele și pe seama persoanei juridice.

Art.219 din Codul civil. Răspunderea pentru fapte juridice.

(1) Faptele licite sau ilicite săvârșite de organele persoanei juridice obligă însăși persoana juridică, însă numai dacă au legătură cu atribuțiile sau cu scopul funcțiilor încredințate.

*

*

*

Problema de drept supusă dezlegării este generată, în primul rând, de împrejurarea că în expunerea de motive a Noului Cod penal se precizează că dobândirea personalității juridice este o condiție esențială pentru angajarea răspunderii penale a persoanei juridice, opinie preluată de altfel și în doctrină.

Pe de altă parte, ne aflăm în fața unei instituții noi în dreptul român, care a dat naștere la numeroase controverse cu privire la posibilitatea aplicării sale și la eficacitatea unei asemenea reglementări, însăși noțiunea de *persoană juridică* suferind în decursul ultimelor două decenii numeroase transformări, ca urmare a trecerii la economia de piață.

În actualul Cod penal, răspunderea penală a persoanei juridice este reglementată în art.135, care prevede, între altele, că persoana juridică răspunde penal pentru infracțiunile săvârșite în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice.

În vederea soluționării problemei de drept vizând *calitatea întreprinderii individuale de subiect activ al unei infracțiuni săvârșite în realizarea obiectului de activitate* se impune determinarea noțiunii de persoană juridică ca subiect distinct de drept, alături de persoana fizică.

În absența unei definiții care să clarifice noțiunea de *persoană juridică* în sensul dreptului penal, singura reglementare în materie rămâne Codul civil care dedică exclusiv acestui subiect de drept Titlul IV al Cărții I (art.187 - art251).

Definiția legală a persoanei juridice se află însă în Titlul I al Cărții I intitulată „Despre persoane”, titlu consacrat unor dispoziții generale cu privire la subiectele de drept civil. Astfel, art.25 alin.3, prevede că *persoana juridică este orice formă de organizare care, întrunind condițiile prevăzute de lege, este titulară de drepturi și obligații civile.*

Codul civil nu se limitează însă la reglementarea expresă a definiției persoanei juridice, ci prevede totodată, în art.188, că *sunt persoane juridice și entitățile prevăzute de lege, precum și orice alte organizații legal înființate care, deși nu sunt declarate de lege persoane juridice, îndeplinesc toate condițiile prevăzute la art.187, respectiv au o organizare de-sine-stătătoare și un patrimoniu propriu, afectat realizării unui anumit scop licit și moral, în acord cu interesul general.*

Aceste elemente constitutive se înfățișează ca adevărate condiții de fond obligatorii în vederea dobândirii personalității juridice, fiind nu numai necesare, ci și suficiente sub acest aspect. Astfel, conform dispozițiilor art.193 alin.1 din Codul civil, care reglementează efectele personalității juridice, *persoana juridică participă în nume propriu la circuitul civil și răspunde pentru obligațiile asumate cu bunurile proprii, afară de cazul în care prin lege s-ar dispune altfel.*

Referitor la condițiile de formă impuse pentru înființarea persoanei juridice, Codul civil conține dispoziții comune în art.194 – 195, care reglementează modurile de înființare și durata persoanei juridice. Enumerarea făcută în art.194, referitor la înființarea persoanei juridice, nu este limitativă ci are un caracter exemplificativ, având în vedere multitudinea și diversitatea de persoane juridice care apar în toate domeniile vieții sociale și care sunt reglementate prin legi speciale.

Pentru înființarea completă, Codul civil cere expres, în art.200, *înregistrarea persoanei juridice, formalitate ce desemnează operațiuni ca înscrierea, înmatricularea sau, după caz, orice altă formalitate de publicitate prevăzută de lege, făcută în scopul dobândirii personalității juridice sau a luării în evidență a persoanelor juridice legal înființate, după caz.*

Din coroborarea acestor dispoziții rezultă că, potrivit Codului civil, pot exista persoane juridice fără personalitate juridică (printre care și Întreprinderea Individuală), pentru înființarea cărora legea impune obligația înregistrării în evidențele registrului comerțului, dată de la care, potrivit art.205 alin.1 din Codul civil, dobândesc capacitatea de a avea drepturi și obligații.

Totodată, în art.209 alin.1 și 2, respectiv art.219 alin.1 din Codul civil se precizează că persoana juridică își poate exercita drepturile și îndeplini obligațiile prin organele sale de administrare – persoane fizice sau persoane juridice care, prin lege, actul de constituire sau statut sunt desemnate să acționeze, în raporturile cu terții, în numele și pe seama persoanei juridice, iar faptele licite sau ilicite săvârșite de organele persoanei juridice obligă însăși persoana juridică, dacă ele au legătură cu atribuțiile sau scopul funcției încredințate.

Pe de altă parte, art.135 din Codul penal, care reglementează răspunderea penală a persoanei juridice, nu face nicio distincție și nu impune nicio condiție de existență a răspunderii penale raportat la personalitatea juridică.

Așadar, existența personalității juridice potrivit legii civile nu trebuie să fie o condiție *sine qua non* a angajării răspunderii penale a unor entități, o concluzie contrară presupunând acceptarea ideii că legiuitorul a prevăzut dispoziții care să permită sustragerea de la răspunderea penală a entităților fără personalitate juridică.

Revenind la problema de drept supusă dezlegării, în contextul acestor reglementări, rezultă că întreprinderea individuală îndeplinește toate condițiile cerute de lege pentru a avea calitatea de persoană juridică și, prin urmare, de a fi subiect activ al unei infracțiuni săvârșite în realizarea obiectului de activitate.

Astfel, potrivit art.2, art.7 și art.26 din Ordonanța de Urgență nr.44/2008, întreprinderea individuală este o întreprindere economică, fără personalitate juridică, organizată de un întreprinzător persoană fizică, care are obligația de a solicita înregistrarea în registrul comerțului și autorizarea funcționării, înainte de începerea activității economice și răspunde pentru obligațiile sale cu patrimoniul de afecțiune, dacă acesta a fost constituit și, în completare, cu întreg patrimoniul.

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

Pentru aceste motive,
În temeiul art.475 – art.477 din Codul de procedură penală

Vă solicităm

Pronunțarea unei decizii prin care chestiunea de drept supusă dezlegării să primească următoarea rezolvare :

„Întreprinderea individuală reglementată în Ordonanța de Urgență nr.44/2008 are calitatea de persoană juridică, fără personalitate juridică și, prin urmare, poate fi subiect activ al unei infracțiuni săvârșite în realizarea obiectului de activitate”.

**PROCUROR GENERAL,
Tiberiu-Mihail NIȚU**